

Ekspertudvalget til ændret vandløbsforvaltnings anbefalinger: Fælles bemærkninger fra Danmarks Naturfredningsforening og Landbrug & Fødevarer

København 30. maj 2018

Nedenfor findes DNs og L&Fs fælles bemærkninger til ekspertudvalgets anbefalinger. Som det fremgår, er der stor grad af opbakning til anbefalingerne fra DN og L&F, som er enige om, at der er behov for at adressere behovet for at håndtere klimafordringerne – og i øvrigt at gennemføre nogle helhedsorienterede ændringer af måden, vandløbene forvaltes på.

Ekspertudvalgets i alt 34 separate anbefalinger – hvoraf der er en del, der helt eller delvist overlapper med hinanden – er gennemgået systematisk, opdelt efter ekspertudvalgets valg af i alt seks overordnede emner/temaer.

Enkelte steder har det ikke været muligt at opnå fuldstændig enighed om fælles bemærkninger på det foreliggende videngrundlag. Derudover kan DN og L&F have egne ønsker eller bemærkninger til fremtidens vandløbsforvaltning, som ligger ud over ekspertudvalgets konkrete anbefalinger, ligesom der fx kan være forskellig opfattelse af, hvordan den rette balance mellem hensyn til natur og afvanding skal findes. Men gennemgangen nedenfor indeholder de forhold i rapporten, der er enighed om.

Emne 3.1: Helhedsplaner for vandløbssystemer

3.1.1 Kommunerne forpligtes til at udarbejde helhedsplaner for hvert af de vandløbssystemer, som er særligt følsomme for konsekvenser af klimahændelser, og som har samfundsøkonomiske konsekvenser – både offentlige og private vandløb. Der er altså ikke tale om, at der skal udarbejdes helhedsplaner for samtlige vandløbssystemer. Helhedsplanerne skal udarbejdes i et tværkommunalt samarbejde. Kommuner, der deler vandløbssystemer, skal i fællesskab lokalisere de vandløbssystemer, der er klimafølsomme, og kortlægge, hvilke særlige hensyn (afvanding, klimatilpasning, natur- og miljø), der findes hvor i systemerne. På baggrund af kortlægningen udarbejdes scenarier for forskellige løsningsmodeller med tilhørende konsekvensvurderinger, fx vandparkeringspladser, bedre afvanding og lignende, samt områder, hvor naturen kan styrkes – såkaldte naturhotspots. Kommunerne skal tage hensyn til øvrige planregimer med relation til vandløb. Ved helhedsplanlægningen skal kommunerne således foretage en grundig, sammenhængende afvejning og koordination af interesser, herunder som følge af EU-forpligtelser, så der kan tages hensyn til vandløbenes nuværende og fremtidige funktioner.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen. Helhedsplaner bør principielt udarbejdes for alle relevante vandløbssystemer og ikke kun – som anbefalet – for de særligt følsomme, tværkommunale vandløbssystemer. Men vi er samtidig enige om, at arbejdet skal gøres grundigt, og i den forbindelse er det naturligt at foretage en prioritering, startende med de mest klimafølsomme vandløbssystemer så helhedsplanlægning og -indsats ikke udskydes urimeligt længe.

3.1.2 Udvalget anbefaler, at kommunerne i forbindelse med deres helhedsplanlægning får mulighed for at inddrage forsyningsselskaberne i planlægning og tilrettelæggelse af, hvor og hvordan øgede vandmængder bedst og billigst kan håndteres.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen. Vi ser desuden gerne, at andre aktører, fx forsikringsselskaberne, tages med hvis relevant og muligt. I den sammenhæng er det nødvendigt at få identificeret og fjernet evt. barrierer for deltagelse i arbejdet, så de rette løsninger og finansieringskilder kan finde anvendelse.

3.1.3 Udvalget anbefaler at etablere et lovpligtigt tværkommunalt forum, som organisatorisk skal understøtte arbejdet med helhedsplanlægning. Det anbefales derfor at supplere vandløbsloven med en bestemmelse om et tværkommunalt forum, der skal varetage helhedsplanlægningen på tværs af kommunegrænser.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen. Da samarbejdet er forpligtende, anbefaler vi, at der sideløbende udtænkes en model for, hvordan evt. konflikter i helhedsplanlægningen og senere i udførelsesfasen kan håndteres bedst muligt. En mulig model kunne være at lade regionerne varetage denne rolle.

3.1.4 For at sikre inddragelse af lokal viden om klimaudfordringer, herunder afvandingsmæssige problemer, naturværdier mv., anbefales det, at der foretages en tidlig inddragelse af interessenter og den øvrige offentlighed i forbindelse med kommunernes helhedsplanlægning.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen. Den tidlige inddragelse er essentiel, hvis der skal opnås ejerskab til arbejdet og sikring af de bedst mulige løsninger, der kan tage højde for alle interesser ud fra et lokalt perspektiv. Men vi opfordrer samtidig til, at inddragelsen sker løbende. Forankringen kan ske i permanente samarbejdsstrukturer (ligesom vandrådene), og det er vigtigt, at drøftelserne kvalificeres med den nødvendige support fra vandløbsmyndighedens side, så debat og valg af løsninger sker på et oplyst grundlag.

3.1.5 De af det tværkommunale forum udarbejdede helhedsplaner pålægger ikke de deltagende kommuner en handlepligt. Derimod medfører det en pligt til at høre det tværkommunale forum om planlagte indsatser af betydning for det samlede vandløbssystem. Kommunerne skal planlægge indsatser under inddragelse og hensyntagen til helhedsplanerne. Det er fortsat kommunen, der gennemfører de konkrete indsatser og fastlægger og foretager vedligeholdelsen i deres dele af vandløbssystemerne.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F er enige om, at der skal være en form for handlepligt. Er det ikke tilfældet, ser vi en stor risiko for, at planerne forbliver i skuffen, til skade for afvanding, miljømålsætninger og klimasikring af øvrige værdier. Handlepligt vil kræve, at der dels skal indtænkes en prioritering af indsatserne, dels skal ske koordinering og samtænkning af finansieringskilder for projekterne. Adgang til ekstern medfinansiering af projekterne kan anvendes som incitament for kommunerne til at agere. Det bør nærmere udredes, hvordan dette skal håndteres.

3.1.6 Der skal udvikles en IT-løsning, der giver kommunerne et samlet overblik over vandløbssystemer og andre planer med relation til det enkelte system, som kan danne udgangspunkt for udarbejdelsen af helhedsplanerne. IT-løsningen skal samtænkes med øvrige ITsystemer.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F finder det fornuftigt, at der stilles gennemtænkte og funktionelle værktøjer til rådighed. Det er dog væsentligt, at it-værktøjet ikke i sig selv fører til forsinkelse af løsningernes udrolning.

3.1.7 Det anbefales, at der - i samspil med vandområdeplanlægningen og oversvømmelsesplanlægningen - udarbejdes et virkemiddelkatalog med klimatilpasningstiltag til rådighed for kommunerne, der fx indeholder virkemidler til at øge vandføringsevnen og/eller forsinke og udglatte de ekstreme vandføringer.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om udarbejdelsen af et virkemiddelkatalog. Det er vigtigt, at kataloget rummer alle dokumenterede løsninger, og at deres virkning på både klima, afvanding og natur/miljø er velbeskrevne. Det betyder konkret, at kataloget må være dynamisk, så nye erfaringer kommer alle til gavn. I virkemiddelkataloget skal der være fokus på holistiske løsninger, som kan tilgodese flere mål og ønsker på én gang.

3.1.8 Udvalget forudsætter endvidere, at den eksisterende hjemmel for ekspropriation også kan anvendes på klimatilpasningsprojekter.

Bemærkninger fra DN og L&F

Her er DN og L&F ikke helt enige. L&F finder, at klimatilpasningsprojekter skal gennemføres baseret på frivillige aftaler for at sikre en positiv tilgang til ordningen og for at forhindre, at interesserede lodsejere indirekte tvinger naboen med via ekspropriative indgreb. Vandløbslovens dækningsområde mht. den fysiske afgræsning skal derfor fortsat holdes inden for de nuværende rammer og ikke udvides til at omfatte øvrige arealer.

DN mener, at modstand fra enkelte personer ikke må stå i vejen for helhedens interesser og kunne resultere i, at ellers oplagte, samfundsgavnige projekter må opgives. Derfor bør ekspropriation være en

mulighed, som det kendes fra en række andre lovgivninger, der omfatter etablering af væsentlig samfundsmæssig infrastruktur.

DN og L&F er enige om, at projekter baseret på frivillighed skal fremmes mest muligt. I den sammenhæng er et nyt, effektivt eksternt finansieringsinstrument en forudsætning, og afklaring herom skal være på plads i tide.

Emne 3.2: Fleksible finansieringsmuligheder

3.2.1 Udvalget anbefaler, at der fortsat sikres mulighed for effektive investeringer på klimatilpasningsområdet, herunder at spildevandsselskaber også fremover skal have mulighed for at deltage ved etablering og finansiering af klimatilpasningsprojekter i det åbne land, forudsat at projektet er omkostningseffektivt og nødvendigt for spildevandsselskabets kloaksystem.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F er enige i, at forsyningsselskaber og andre relevante aktører skal kunne deltage i planlægning og investeringer på klimatilpasningsområdet. Det er centralt, at løsningerne gennemføres på de steder, hvor de set ud fra en samlet, bred analyse giver mest mening og er omkostningseffektive. Investeringerne skal således eksempelvis kunne placeres langt væk fra forsyningsselskabets kloaksystem, fx til etablering af dobbeltprofil, ådalsløsninger eller anden tilbageholdelse af vand.

3.2.2 Udvalget anbefaler, at kommunerne i forbindelse med deres helhedsplanlægning (jf. anbefaling om helhedsplaner) får mulighed for at inddrage forsyningsselskaberne i planlægning og tilrettelæggelse af, hvor og hvordan øgede vandmængder bedst og billigst kan håndteres.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om forslaget. Forsyningsselskaber og andre relevante aktører skal dog også inddrages i alle vandløbssystemer, og derved ikke begrænses af en evt. indsnævring af definitionen på, hvor der skal laves helhedsplaner.

Emne 3.3: Opdeling og kategorisering af vandløb

Ekspertudvalget anbefaler, at §3-udpegningen af vandløbene gennemgås, og at vandløb i forvaltningsmæssig henseende fordeles i tre klasser/kategorier; 1. Vandløb med særlige natur- og miljøinteresser, 2) Vandløb med øvrige natur- og miljøinteresser og 3. Vandløb med primært afvandingsinteresser.

DN og L&F er på det overordnede plan enige om, at der ligger gode tanker bag anbefalingerne vedrørende opdeling og kategorisering; at alle vandløb og vandløbsstrækninger ikke skal forvaltes ens – nogle steder kan man give naturen forrang, andre steder afvandingsinteresserne, og at der i den forbindelse kan opereres med tre kategorier. Vi ser dog umiddelbart forskelligt på, hvor centrale netop disse anbefalinger er for hele ekspertudvalgets arbejde, ikke mindst fsva. §3-bestemmelserne.

DN og L&F er enige om, at adgangen til at foretage ændringer i vandløbets profil skal ske i respekt for vandrammedirektivets bestemmelser om forringelser, og at ændringerne ikke må gøre det vanskeligere at opnå målopfyldelse.

Vi foreslår, at der foretages en samlet gennemgang af alle 75.000 km vandløb med vurdering af de tre hovedinteresser; afvanding, natur og klima, startende i de mest klimaudfordrede vandløbssystemer.

Gennemgangen skal ske på et solidt fagligt fundament. Kriterierne bør derfor udvikles og beskrives af en gruppe af uafhængige eksperter, som inddrager eksisterende viden og udbygger det i nødvendigt omfang. Vi foreslår, at relevante interessenter – herunder DN og L&F – tilknyttes arbejdet i en følgegruppe.

Vi bakker i den sammenhæng op om udvalgets anbefaling om, at der udarbejdes en vejledning, som beskriver kategorierne og indeholder pejlemærker for forvaltningen af de enkelte kategorier.

DN og L&F er enige i, at konsekvensen ved en revideret udpegning vil være, at nogle vandløb bliver flyttet mellem kategorierne, set i forhold til den vurdering, der gælder i dag.

DN og L&F finder det i øvrigt i denne sammenhæng vigtigt at påpege, at en række større vandløbssystemer i Danmark må betegnes som særligt klimafølsomme, i den forstand at større nedbørsmængder vil kunne have alvorlige konsekvenser i form af oversvømmelser af de omkringliggende byer, forringet afvanding af landbrugsarealerne samt naturmæssige konsekvenser. I mange af disse områder vil etablering af eksempelvis større ådale, vandparkeringsområder og dobbeltprofilvandløb kunne afhjælpe disse udfordringer ganske mærkbart. Sådanne løsninger forudsætter ganske vist oftest, at der frigøres arealer til formålet, men det er den klare vurdering, at sådanne løsninger vil være samfundsøkonomisk rentable, hvilket er demonstreret i flere projekter af denne art i danske kommuner. DN og L&F anbefaler derfor, at der i den kommende regulering er et særskilt fokus på sådanne løsninger, hvor disse er mulige, og at der skabes et finansieringsinstrument, der kan bidrage dertil.

Emne 3.4: Regulativer

Overordnede bemærkninger fra DN og L&F om regulativer

DN og L&F finder det meget vigtigt at sikre, at regulativerne bliver mere overskuelige og mere præcise, end det er tilfældet i dag. På den måde kan vandløbene forvaltes bedre end i dag til gavn og glæde for både natur og afvandingshensyn.

Vi anbefaler derfor, at der nedsættes et egentligt regulativudvalg, som får til opgave at udarbejde et samlet forslag til retningslinjer for fremtidens regulativer, der bedst muligt kan rumme mulighed for afledning af stigende vandmængder, sikring og forbedring af miljøtilstanden samt imødegå uoverensstemmelser og tvivl. Udvalgets arbejde rækker således ud over de specifikke forhold, som ekspertudvalget peger på. Ekspertudvalget kan gerne nedsættes snarest, men afrapportering af anbefalinger kan først ske efter, at evt. ændringer i vandløbsloven er på plads, så de nye rammer for arbejdet er kendt i deres endelige form.

3.4.1 Det anbefales, at alle regulativer indeholder en beskrivelse af vandføringsevnen.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om forslaget, men peger på, at kravet ikke i sig selv må begrænse muligheden for at anvende den bedst egnede regulativtype i et givent vandløb.

3.4.2 Udvalget anbefaler, at Q/H regulativet fremadrettet bliver det anvendte for vandløb, hvor der skal varetages miljø- og naturhensyn, hvor det er egnet, og hvor det ikke medfører uforholdsmæssigt store omkostninger. For vandløb med primært afvandingsinteresser anbefales geometrisk skikkelse.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F peger i fællesskab på, at den bedst egnede regulativtype i et givent vandløb skal anvendes. Om det er Q/H eller en anden type afhænger derfor af en konkret vurdering, og det er vores forventning, at et regulativudvalg (se ovenfor) vil kunne bidrage væsentligt til at afklare dette valg. På sigt vil Q/H-regulativer formentlig være den foretrukne løsning i mange vandløb, når nye teknologiske muligheder gør regulativtypen funktionel og kontrollerbar.

3.4.3 Udvalget anbefaler, at karakteristiske afstrømninger og den heraf forventede hyppighed af oversvømmelser (fx T=5, 10, 20, 50 og 100 år) beskrives i regulativerne. Herunder en vurdering af klimaeffekter på fremtidige maksimumsafstrømninger og – vandstande.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen.

3.4.4 For at sikre en enkel, transparent og omkostningseffektiv vedligeholdelse og kontrol af vandløbsregulativer anbefaler udvalget, at der arbejdes med at videreudvikle overvågning og kontrol af vandføringsevnen ved brug af ny teknologi.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om bedre anvendelse af teknologiske landvindinger, som på én gang kan sikre, at vedligeholdelsen sker på en omkostningseffektiv, kontrollerbar og målrettet måde, så regulativbestemmelserne overholdes med mindst mulig grad af miljøforstyrrelse.

3.4.5 Det anbefales, at det i vandløbsregulativer kan fastlægges, at naturvandløb som udgangspunkt kan henligge uden krav til vedligeholdelse under nærmere beskrevne forudsætninger. Se bilag 6 baggrundnotat til afsnit 3.5 om modernisering af vandløbsloven.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F ser naturvandløb som en del af det samlede mål om at differentiere vandløbsforvaltningen. I den sammenhæng er det logisk, at naturvandløb kan indføres under de forudsætninger, som ekspertudvalget har skitseret.

Emne 3.5: Modernisering af vandløbsloven

3.5.1 Formålsbestemmelsen præciseres, så det klart fremgår, at der er tre hensyn, dvs. at loven også skal bidrage til at sikre klimatilpasning.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen. Klima skal defineres grundigt og bredt (konsekvenserne af de samlede ændringer i nedbørsmønstret med større og hurtigere nedbør nogle steder og mindre nedbør andre).

3.5.2 Det skal tilføjes i loven, at vandløbsforvaltning skal ske under hensyntagen til det samlede vandløbssystem.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen.

3.5.3 Der skal udarbejdes helhedsplaner for visse vandløbssystemer jf. afsnit 3.1 om helhedsplaner, i et sammenhængende og helhedsorienteret samarbejde på tværs af kommunegrænser.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen, idet der dog henvises til vores bemærkninger til ekspertudvalgets specifikke anbefalinger vedr. helhedsplaner.

3.5.4 Der defineres tre kategorier af vandløb med henblik på at tydeliggøre, hvilke natur- og miljøværdier, der er knyttet til vandløbene. Desuden anbefales det, at vandløb under kategori I og II som udgangspunkt klassificeres som offentlige vandløb, mens vandløb under kategori III klassificeres som private, medmindre der er tilknyttet offentlig interesse.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F henviser til bemærkningerne til ekspertudvalgets afsnit 3.3 om udpegning og kategorisering.

3.5.5 Det anbefales, at det i vandløbsregulativer kan fastlægges, at naturvandløb som udgangspunkt kan henligge uden krav til vedligeholdelse under nærmere beskrevne forudsætninger.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen, som en del af en mere differentieret vandløbsforvaltning.

3.5.6 Udvalget anbefaler, at der i forbindelse med naturvandløb og visse vandløb, omfattet af vandområdeplanerne, kompenseres for tab ved en evt. regulativbestemt forringelse af vandføringsevnen.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om dette forslag. Kompensation eller erstatning skal være konsekvensen, hvis de regulativbestemte ændringer fører til dokumenterbare tab.

3.5.7 Udvalget forudsætter, at den eksisterende hjemmel for ekspropriation også kan anvendes til klimatilpasningsprojekter, når der er væsentlige samfundsmæssige interesser tilknyttet.

Bemærkninger fra DN og L&F

Her er DN og L&F ikke enige. L&F finder, at klimatilpasningsprojekter skal gennemføres baseret på frivillige aftaler. Vandløbslovens dækningsområde skal derfor fortsat holdes inden for de nuværende rammer og ikke udvides til at omfatte øvrige arealer. DN mener, at modstand fra enkelte personer ikke må stå i vejen for helhedens interesser og kunne resultere i, at oplagte samfundsgavnige projekter må opgives.

DN og L&F er enige om, at projekter baseret på frivillighed skal fremmes mest muligt, og at en væsentlig forudsætning for dette er, at der sikres et eksternt finansieringsinstrument.

3.5.8 Det skal undersøges nærmere, om det såkaldte nytteprincip om fordeling af udgifter i forbindelse med reguleringssager bør præciseres i vejledning.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om, at en yderligere præcisering af nytteprincippet skal undersøges nærmere.

3.5.9 Revisionen af vandløbsloven og reglerne efter loven suppleres af en samlet vejledning om vandløbsforvaltning. Procedure for at få godkendt midlertidige forringelser i beskyttede vandløb beskrives i vejledningen, herunder hvilke dokumentationskrav, der skal være opfyldt.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om, at der er behov for en samlet vejledning om vandløbsforvaltning. I forbindelse med procedure for midlertidige forringelser i beskyttede vandløb bemærkes det, at allerede eksisterende definitioner (fx ifm. vandrammedirektivet) bør inddrages.

3.5.10 Vandløbsloven som helhed gennemgås, herunder tilhørende bekendtgørelser og vejledninger, for at sikre, at lovens struktur samt lovens sprog er tidssvarende og bestemmelserne er tilstrækkeligt præcise.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F bakker op om anbefalingen.

Emne 3.6: Sandophobning ved åudløb ved fjorde og kyster

3.6.1 Udvalget anbefaler, at udfordringerne med sandophobning undersøges nærmere, herunder at samspillet mellem vandløbsloven og kystbeskyttelsesloven afdækkes nærmere med henblik på at sikre en smidigere procedure for oprensning.

Bemærkninger fra DN og L&F

DN og L&F er enige i, at udfordringerne bør undersøges nærmere. Omfanget og kilderne til problemer er i det store hele ukendte og skal dokumenteres, så de rette løsninger tages i anvendelse.